

บทบาทของชนชั้นนำต่อการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย:
กรณีศึกษา พ.ศ. 2440-2479

The Role of Elites on Controlling the Thai Film Industry
(1897-1936)

วินิจพรรษ กันยะพงศ์
Vinijphat Kanyapong

คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10240
Faculty of Communication and Innovation, National Institute of Development Administration, Bangkok
10240 Thailand

*Corresponding author E-mail: vinijphat.k@gmail.com

(Received: January 29, 2024, Revised: April 16, 2024, Accepted: April 17, 2024)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของชนชั้นนำที่มีต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในช่วง พ.ศ. 2440-2479 ในลักษณะของการควบคุม ครอบงำว่ามีอิทธิพลใดก่อให้เกิดขึ้น ชนชั้นนำมีการแสดงออกถึงบทบาทอย่างไร และส่งผลกระทบอย่างไร โดยเป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ข้อมูล ทุติยภูมิจากเอกสารประวัติศาสตร์และใช้วิธีการสรุปประเด็น มีขอบเขตศึกษา ข้อมูลในภาพรวมเชิงประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5-7 จำแนกการศึกษา วิจัยออกเป็นลักษณะของการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์โดยรัฐและชนชั้นนำ ประกอบด้วย การแสดงอำนาจเหนือกิจการภาพยนตร์ การตรวจสอบภาพยนตร์ ก่อนเข้าฉาย (เซนเซอร์)

*การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการ สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เรื่อง การสื่อสารวาทกรรมในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย และได้รับทุนจากโครงการ ศึกษาด้านภาพยนตร์และการอนุรักษ์สื่อสตัทส์ ของหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ประจำปีงบประมาณ 2567

และการออกกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับการตรวจสอบภาพยนตร์ก่อนเข้าฉาย ผลการวิจัยพบว่า ชนชั้นนำมีบทบาทในการควบคุมครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยที่มีมาก่อนหน้านี้ โดยปรากฏหลักฐานว่าการควบคุมครอบงำมีตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่ได้รับอิทธิพลจากแนวทางการปรับปรุงประเทศ ให้ทันสมัยด้วยการรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา มีการนำภาพยนตร์เข้ามาในเผยแพร่ในประเทศผ่านชนชั้นนำ หลังจากนั้นชนชั้นนำจึงได้แสดงบทบาทการควบคุมครอบงำต่อการร่างและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมภาพยนตร์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นการสร้างวัฒนธรรมความหวาดกลัวสำหรับผู้ผลิตภาพยนตร์ไทยที่จะผลิตเนื้อหาแตกต่างจากบรรทัดฐานด้านความมั่นคงและศีลธรรมอันดีที่รัฐวางไว้

คำสำคัญ: ชนชั้นนำ, อุตสาหกรรมภาพยนตร์, การควบคุม, เซนเซอร์

Abstract

The objective of this study is to investigate what is the role of elites to control the Thai film industry between 1897-1936. The study used qualitative research methods by summarizing issues from research, academic articles and related historical documents in both Thai and English. The research found that the role of elites on controlling the Thai film industry is clearly evidenced. Its roots back to the reigns of King Rama 5 who modernized the country by adopting Western culture into Siam. At the same time, Movies emerged in the world and became an interesting innovative technology for elites. Movies imported into Siam through elites who had the opportunity to have access to this invention. After that, the Thai elite class exerted their influence through: 1) Censorship of films before releasing 2) Enacting laws alongside censorship of films before releasing and 3) Asserting power over the film business market. The impact on the drafting of film laws from the past to the present has created a culture of fear for Thai filmmakers in producing content that differs from the state's norms of security and good morality.

Keywords: Elite, Film Industry, Control, Censor

บทนำ

นับตั้งแต่ภาพยนตร์ถือกำเนิดขึ้นบนโลกในวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2438 โดย Auguste และ Louis Lumiere ชาวฝรั่งเศส ภาพยนตร์ได้ถูกส่งออกไปฉายทั่วโลกและเริ่มเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย เช่นเดียวกันกับประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 5 ทรงเป็นคนไทยคนแรกที่ได้ทอดพระเนตรภาพยนตร์ที่ฉายในตู้คิเนโตสโคป (kinetoscope) หรือภาพยนตร์ถ้ำมอง (โดม สุขวงศ์, 2539) ประดิษฐ์โดย Thomas Alva Edison โดยเมื่อครั้งเสด็จประพาสเกาะชวาที่เมืองสิงคโปร์ในวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2439 เจ้านายเชื้อพระวงศ์ที่ตามเสด็จได้มีโอกาสชมภาพยนตร์ด้วย ภาพยนตร์จึงเริ่มเป็นที่รู้จักในกลุ่มชนชั้นนำ เจ้านายและเชื้อพระวงศ์ก่อนเป็นกลุ่มแรก (จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย, 2544) ต่อมาการฉายภาพยนตร์ครั้งแรกในเมืองไทย เกิดขึ้นในวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2440 ณ โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ โดยคณะฉายภาพยนตร์ของ S. G. Marchovsky (โดม สุขวงศ์, 2555)

การเกิดขึ้นของกิจการภาพยนตร์ไทยหรืออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ซึ่งได้รับอิทธิพลจากชาวตะวันตก กล่าวได้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงตามลักษณะของโลกาภิวัตน์ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือก้าวหน้าขึ้นตามกระแสโลก (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2537) กิจการภาพยนตร์ไทยทำให้คนไทยรับเอาวัฒนธรรมการชมภาพยนตร์เช่นเดียวกับชาวโลก ขณะเดียวกันชนชั้นนำก็ได้เริ่มแสดงบทบาทต่าง ๆ เพื่อครอบงำกำหนดความเป็นไปของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ สะท้อนให้เห็นผ่านการตราพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 เพื่อใช้ในการควบคุมและกำกับดูแลของอุตสาหกรรมภาพยนตร์อันประกอบด้วยการผลิต การจัดจำหน่าย การฉายภาพยนตร์ ตลอดจนการรับชมภาพยนตร์ของประชาชน มีการบังคับใช้กฎหมายนี้เป็นหลักมาจนกระทั่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ประกาศใช้และยกเลิกกฎหมายฉบับเดิม กินเวลายาวนานถึง 78 ปี

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงมีขึ้นเพื่อศึกษาบทบาทของชนชั้นนำที่แฝงอยู่ในประวัติศาสตร์อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย โดยมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยและอิทธิพลต่าง ๆ ที่มีต่อชนชั้นนำในการรับศิลปะวิทยาการด้านภาพยนตร์เข้ามาในสยามตั้งแต่แรกเริ่มเพื่อปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย จนกระทั่งถึงบทบาทของชนชั้นนำในการควบคุมการฉายภาพยนตร์ไทย โดยมองว่าภาพยนตร์เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งที่มีอันตรายมากกว่าการเป็นศิลปะที่จะปล่อยให้ประชาชนตัดสินใจเลือกรับชมตามหลักเสรีภาพ และผลกระทบจากบทบาทของชนชั้นนำที่ทำให้เกิดการควบคุมครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยที่ส่งผลมาถึงปัจจุบัน

วารสารการสื่อสารและสื่อบูรณาการ คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2567

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาอิทธิพลที่มีต่อชนชั้นนำต่อการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย
- 2) เพื่อศึกษาบทบาทของชนชั้นนำต่อการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย
- 3) เพื่อศึกษาผลกระทบจากบทบาทของชนชั้นนำที่ทำให้เกิดการครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีอำนาจนิยม

ทฤษฎีอำนาจนิยม (authoritarian theory) เป็นหนึ่งในทฤษฎีการสื่อสารที่เก่าแก่ที่สุด ถือกำเนิดขึ้นในห้วงเวลาแห่งอำนาจนิยมตอนปลายสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ซึ่งเป็นช่วงเวลาภายหลังการประดิษฐ์แท่นพิมพ์หนังสือพิมพ์เกิดขึ้นได้ไม่นานนัก ในสมัยนั้นมีความเชื่อว่า สังคมไม่ใช่ผลผลิตของประชาชนส่วนใหญ่ แต่เกิดจากปราชญ์ราชบัณฑิตเพียงไม่กี่คนซึ่งมีอำนาจที่จะชี้ทางและนำเพื่อนร่วมสังคมของตนได้ ดังนั้นจึงถือกันว่า สังคมจะต้องรวมอยู่ใต้อำนาจกลางอำนาจด้วยเหตุนี้หนังสือพิมพ์จึงเป็นการปฏิบัติจากเบื้องบนลงมา กล่าวคือ ผู้ปกครองประเทศในยุคนั้นจึงใช้หนังสือพิมพ์สำหรับป่าวร้องให้ประชาชนทราบถึงเรื่องราวที่ผู้ปกครองคิดว่าประชาชนควรทราบ (เกษม ศิริสัมพันธ์, 2551) สอดคล้องกับแนวคิดของ Plato นักปราชญ์ชาวกรีกที่เชื่อว่า รัฐจะปลอดภัยก็ต่อเมื่ออยู่ในอ้อมมือของนักปราชญ์ราชบัณฑิตและเจ้าหน้าที่ปกครอง บ้านเมืองซึ่งควบคุมด้วยอำนาจแห่งศีลธรรมจักใช้อำนาจดังกล่าวควบคุมชนชั้นต่ำกว่าให้อยู่ในที่ที่ถูกที่ควร ซึ่งความคิดดังกล่าวของ Plato หมายความว่า จะต้องมีการควบคุมอย่างเข้มแข็งในเรื่องความคิดเห็นและการอภิปรายโต้แย้ง เช่นเดียวกับ Niccolo Machiavelli นักปรัชญาชาวอิตาลีที่เชื่อว่ามนุษย์โน้มเอียงไปทางชั่วร้าย จึงจำเป็นต้องถูกควบคุมด้วยอำนาจทางการเมืองที่สามารถกำหนดนโยบายที่เข้มแข็งเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ ผู้นำทางการเมืองจำเป็นต้องแสดงบทบาทในการใช้ทุกวิถีทางที่จำเป็นต่อการพิทักษ์ผลประโยชน์ขององค์กรการเมืองที่สร้างขึ้นมา สอดคล้องกับแนวคิดของ Friedrich Hegel นักปรัชญาชาวเยอรมันได้กล่าวไว้ว่า รัฐคือศีลธรรม ความสำนึกส่วนตัวของปัจเจกจะสามารถแสดงออกมาได้ในฐานะพลเมืองของรัฐ รัฐคือจิตใจ รัฐมีสิทธิ

เต็มทีเหนือพลเมืองแต่ละคน ซึ่งมีหน้าที่สำคัญที่สุดเพียงอย่างเดียวคือเป็นสมาชิกของรัฐ เสรีภาพที่แท้จริงของพลเมืองที่แท้จริงก็คือ เสรีภาพภายในขอบเขตของรัฐ

การควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของชนชั้นนำสามารถนำทฤษฎีอำนาจนิยมมาอธิบายได้ว่า ผู้นำในสังคมเพียงไม่กี่คนมีอำนาจที่จะชี้ทางและชี้นำสังคมได้ ภายใต้ความคิดว่า รัฐจะปลอดภัยก็ต่อเมื่ออยู่ภายใต้ผู้นำของรัฐและเจ้าหน้าที่ปกครองบ้านเมืองซึ่งควบคุมด้วยอำนาจแห่งศีลธรรมและใช้อำนาจดังกล่าวควบคุมความคิดของผู้ชมภาพยนตร์ให้เหมาะสมและถูกควร นอกจากนี้ รัฐและชนชั้นนำยังเชื่อว่ามนุษย์โน้มเอียงไปทางชั่วร้ายจึงจำเป็นต้องถูกควบคุมด้วยอำนาจทางการเมืองที่สามารถกำหนดนโยบายที่เข้มแข็ง ทั้งนี้ เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ รัฐมองว่ากิจการภาพยนตร์เป็นสื่อมวลชนชนิดหนึ่งเช่นเดียวกับกิจการวิทยุโทรทัศน์ กิจการหนังสือพิมพ์ที่ดำเนินการโดยตรงในการเข้าถึงประชาชนแต่ละคน รัฐจึงมักจะควบคุมภาพยนตร์ผ่านการตรวจภาพยนตร์ก่อนฉายโดยใช้อำนาจตามกฎหมาย

2. แนวคิดเรื่องการครองอำนาจนำ

แนวคิดเรื่องการครองอำนาจนำ (hegemony) จากแนวคิดของ Antonio Gramsci นักปรัชญาชาวอิตาลี หมายถึงการใช้อำนาจของกลุ่มและชนชั้นใด ๆ เพื่อสร้างภาวะการครอบครองความคิด และมีอำนาจนำเหนือกลุ่มและชนชั้นอื่น ๆ ในสังคม โดยที่การใช้อำนาจนั้นจะปราศจากการใช้ความรุนแรงหรือการบังคับในเชิงกายภาพ แต่เป็นการใช้อำนาจผ่านทางกลไกชนิดต่าง ๆ เพื่อครอบครองความคิด โน้มน้าว และทำให้เกิดการยอมรับ เพื่อก่อให้เกิดความยินยอมพร้อมใจและได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มพลังทางสังคมและชนชั้นต่าง ๆ โดยที่ผู้คนในกลุ่มและชนชั้นที่ถูกกระทำนั้นไม่ทราบ ไม่สามารถตระหนักได้ว่าตนได้ถูกครอบครองความคิดไปแล้ว การดำเนินการเพื่อสร้างภาวะการครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นในทางปฏิบัตินั้น ต้องอาศัยกลไกต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ เช่น การใช้สื่อและสถาบันต่าง ๆ หรือสิ่งใด ๆ ก็ตามที่สามารถนำมาใช้เพื่อโน้มน้าวชักจูงและครอบงำทางความคิดได้ ทั้งนี้ กลไกต่าง ๆ นี้จะถูกกลุ่มและชนชั้นที่ต้องการครองอำนาจนำนำมาใช้ในหน้าที่ทางสังคมที่เรียกว่าประชาสังคม ควบคู่กันไปกับการใช้อำนาจบังคับในสังคม การเมือง เพื่อให้สามารถสร้างภาวะการครองอำนาจนำได้อย่างเบ็ดเสร็จ (วัชรพล พุทธรักษา, 2557) การครองอำนาจนำที่ Antonio Gramsci ให้ความสำคัญคือเรื่องอุดมการณ์ (ideology) ใช้วิธีการสร้างความยินยอมพร้อมใจให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน โดยที่ประชาชนไม่รู้สึกรู้สว่าเป็นการบังคับ หรือเป็นการยินยอมพร้อมใจโดยธรรมชาติ (spontaneously consensus) (Sassoon, 1982)

ในกรณีของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยสามารถนำแนวคิดนี้มาปรับใช้ได้ โดยจะเห็นว่า การไม่ต้องด้วยพระราชนิยมของภาพยนตร์เรื่อง อำนาจมืด แม้ไม่ใช่ การแสดงพระราชอำนาจเพื่อห้ามฉายภาพยนตร์ของรัชกาลที่ 7 โดยตรง เนื่องจาก มีพระบรมราชานุญาตให้ฉายได้ แต่เมื่อฉายเสร็จทรงให้ทำลายฟิล์มทิ้งเสีย ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตำรวจก็แสดงอำนาจทางอ้อม ห้ามปรามไม่ให้ผู้สร้าง นำภาพยนตร์ฉาย เมื่อผู้สร้างทำการปรับเนื้อหาและเปลี่ยนชื่อภาพยนตร์ใหม่ โรงภาพยนตร์ต่าง ๆ ที่ไม่เสี่ยงจะมีปัญหากับชนชั้นนำและเจ้าหน้าที่รัฐก็เลือกที่จะ ไม่ฉายหนังเลย จึงกล่าวได้ว่า การไม่ต้องด้วยพระราชนิยมก็เท่ากับการห้ามฉายหรือ เป็นการจบชีวิตของภาพยนตร์เรื่องนั้นในการเข้าฉายไปโดยปริยาย

3. ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม (structural-functional theory)

เป็นแนวคิดที่อธิบายสังคมเหมือนกับสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่งกล่าวคือ สังคม เป็นระบบ ๆ หนึ่งที่ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระบบ มีขอบเขตแน่นอน เป็นสังคมที่วางระเบียบตนเอง ควบคุมตนเอง (self-regulating) โดยมีแนวโน้มที่ส่วนประกอบต่าง ๆ พึ่งพาอาศัยกันและรักษาดุลยภาพเอาไว้ได้ สังคมมีความต้องการจำเป็นจำนวนหนึ่ง (needs or requisites) ซึ่งเมื่อสนอง ได้แล้วจะทำให้สังคมดำรงชีวิตอยู่ได้ สังคมจึงต้องมีโครงสร้างแบบใดแบบหนึ่งขึ้นมาเพื่อเป็นหลักประกันให้มีการพึ่งพา (homostasis) ดุลยภาพ (equilibrium) และการมีชีวิต (survival) อาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างหลายโครงสร้างสามารถสนอง ความต้องการจำเป็นอันเดียวกันได้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2547) และจากแนวคิด ของ Emile Durkheim อธิบายเรื่องการแบ่งงานในสังคมว่า ได้ช่วยวางรากฐานให้กับ แนวคิดหรือทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม หน้าที่ (function) หมายถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่ดำเนินไปเพื่อบำรุงรักษาบูรณาการ (integration) หรือความมั่งคง (solidarity) ผลก็คือ ส่วนต่าง ๆ ของโครงสร้างในแต่ละสังคมจะสามารถแสดงให้เห็นว่า ได้มีส่วนอำนวยความสะดวกแห่งบูรณาการหรือความมั่นคงนี้ได้อย่างชัดเจน โครงสร้าง ทางสังคมและภาวะเงื่อนไขที่จำเป็นเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตอยู่ของสังคม

การควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของชนชั้นนำสามารถนำทฤษฎี โครงสร้างหน้าที่นิยมมาอธิบายได้ว่า รัฐมีหน้าที่ในฐานะผู้นำของรัฐ เจ้าหน้าที่ ปกครองบ้านเมืองมีอำนาจที่จะควบคุมความคิดของผู้ชมภาพยนตร์ให้เหมาะสม และเป็นไปตามบรรทัดฐานของรัฐ รัฐสามารถกำหนดนโยบายที่เข้มแข็งเข้าควบคุม ความคิดของผู้ชมภาพยนตร์เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ นอกจากนี้

ยังสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า รัฐมีสิทธิเต็มที่เหนือพลเมืองแต่ละคน และรัฐมองว่า กิจกรรมภาพยนตร์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในวงกว้างอาจก่อให้เกิดความคิดในคนหมู่มากที่เป็นอันตรายและยากต่อการควบคุม

4. แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภาพยนตร์

จากแนวคิดของ Mayer อธิบายถึงการควบคุมภาพยนตร์ไว้ว่า วิธีการโดยหลักเรียกว่า ระบบเซนเซอร์ (censorship) เป็นระบบที่ใช้มาเป็นระยะเวลานาน เดิมทีคำว่า เซนเซอร์เป็นคำที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้เรียกตำแหน่งผู้พิพากษาหรือผู้ปกครองหน่วยงานต่าง ๆ ในสาธารณรัฐโรมันโบราณ เจ้าหน้าที่เซนเซอร์จะทำการสำรวจตรวจตราสำมะโนครัวประชากร ในขณะที่เจ้าหน้าที่กลุ่มนี้นับจำนวนประชากรอยู่ก็จะคอยตรวจตราศีลธรรม จรรยา และความประพฤติของพลเมืองพร้อมกันไปด้วย (อิทธิพล วรานุสุภากุล, 2552) ในประวัติศาสตร์นั้น การตรวจตราควบคุมหรือการเซนเซอร์นั้นได้มีการยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นระยะเวลานานแล้ว ซึ่งทั้งหมดล้วนเกิดมาจากความกลัวของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความกลัวในความรู้ใหม่ ศาสตร์ใหม่ ทศนคติใหม่ ความเชื่อทางศาสนาใหม่ การเซนเซอร์สามารถสรุปได้ว่าหมายถึงขั้นตอนหรือวิธีการใด ๆ ที่ใช้ในการตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ มักถูกใช้ในการตรวจสอบสื่อทุกประเภทที่ถูกเผยแพร่ออกสู่สาธารณะรวมถึงภาพยนตร์ด้วย เนื่องจากสื่อมีความเกี่ยวข้องกับทุกด้านในสังคมจึงต้องมีการตรวจสอบเพื่อป้องกันการเผยแพร่สิ่งอันไม่เหมาะสมกับสภาพสังคม ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่

ระบบการเซนเซอร์ภาพยนตร์นั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่เชื่อใจในวุฒิภาวะของผู้ชมภาพยนตร์ ต้องอาศัยความคิดของผู้มีอำนาจในการจะเลือกภาพยนตร์ให้ชม มักจะอยู่ในรูปแบบการของตรวจภาพยนตร์ก่อนฉาย (prior restraint censorship) เป็นการนำภาพยนตร์ไปฉายให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการฉาย ในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้วิธีการนี้ในยุคแรกของการควบคุมภาพยนตร์ แต่เนื่องจากเป็นวิธีที่ขัดกับสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญของประเทศจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการควบคุมในเวลาต่อมา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการดำเนินการวิจัยโดยการวิจัยเอกสาร (documentary research) มีการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยเป็นเอกสารเชิงประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของชนชั้นนำต่อการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความ เอกสารราชการ วารสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ เอกสารการสัมภาษณ์ และการเสวนาวิชาการ รวมทั้งจากเว็บไซต์ และสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็นหนังสือ 12 เล่ม วิทยานิพนธ์ 2 เล่ม บทความวารสาร 1 บทความ บทความเว็บไซต์ 5 บทความ กฎหมายและร่างกฎหมายรวม 4 ฉบับ ตามที่ได้มีการอ้างอิงในบทความและรายการอ้างอิงท้ายบทความ โดยเป็นการนำเสนอข้อมูลไปในทิศทางเดียวกัน ใช้วิธีการคัดเลือกจากเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องและมีค่าสำคัญเกี่ยวกับชนชั้นนำ อุตสาหกรรมภาพยนตร์ การควบคุม และเซนเซอร์ จากนั้นนำมาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบการเขียนแบบพรรณนาในประเด็นต่าง ๆ ที่ครอบคลุมนำเสนอเป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพด้วยการสรุปประเด็น

ขอบเขตการศึกษามีขอบเขตดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลภาพรวมในเชิงประวัติศาสตร์ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5-7 (พ.ศ. 2440-2479) จำแนกการศึกษาวิจัยออกเป็นลักษณะของการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์โดยรัฐและชนชั้นนำ ประกอบด้วย การแสดงอำนาจเหนือกิจการภาพยนตร์ การตรวจสอบภาพยนตร์ก่อนเข้าฉาย (เซนเซอร์) และการออกกฎหมายควบคุมกับการตรวจสอบภาพยนตร์ก่อนเข้าฉาย โดยมีรายละเอียดการศึกษาดังนี้

- 1.1 ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัยที่มีมาก่อนในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

- 1.2 ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลโดยละเอียดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในช่วง พ.ศ. 2440-2479 เช่น บทบาทของผู้เกี่ยวข้องสำคัญผ่านการบันทึกในเอกสารประวัติศาสตร์ เหตุการณ์ต่าง ๆ ผ่านการรายงานข่าวของสื่อมวลชน เป็นต้น

1.3 ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลหน่วยงานในประเทศ กฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ นโยบายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย พ.ศ. 2440-2479 เช่น พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 พระราชบัญญัติภาพยนตร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2479 รวมถึงกฎหมายภาพยนตร์ในยุคต่อมาที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 และร่างพระราชบัญญัติภาพยนตร์และเกม

1.4 จัดทำกรอบการศึกษาที่แสดงให้เห็นข้อเสนอแนวคิด ความเป็นมา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารประวัติศาสตร์ และแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้ศึกษา ในข้อ 1. นำมาสรุปเป็นผลการวิเคราะห์อิทธิพลที่มีต่อชนชั้นนำต่อการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย บทบาทของชนชั้นนำต่อการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย และผลกระทบจากบทบาทของชนชั้นนำที่ทำให้เกิดการครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับกฎหมายภาพยนตร์ในอนาคต

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ชนชั้นนำ หมายถึง สถาบันตามประเพณี สถาบันสงฆ์ สถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ รวมถึงองค์กรซึ่งไม่ใช่สถาบันกษัตริย์โดยตรง เช่น สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ สถาบันองคมนตรี รวมทั้งเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการทั้งหลาย รวมถึงทุนขนาดใหญ่ที่ร่วมอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำซึ่งเข้ามาเชื่อมโยงกับพระมหากษัตริย์ด้วย กลุ่มชนชั้นนำคือกลุ่มคนที่มีเสียงดังที่สุดในสังคม เป็นกลุ่มที่กุมการนำของสังคมไม่ว่าจะเป็นการนำในทางการเมือง การนำในทางเศรษฐกิจ การนำในทางสังคมและวัฒนธรรม

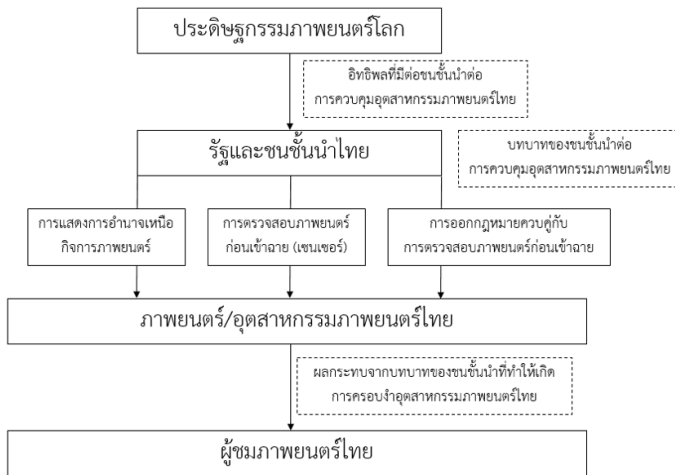
ควบคุม ในที่นี้หมายถึงการควบคุมทางการเมือง หมายถึง รูปแบบการใช้ อำนาจอย่างรุนแรงและตรงไปตรงมาของชนชั้นปกครอง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้ ความรุนแรงทางกายภาพ การใช้กฎหมายที่มีการออกแบบอย่างเป็นระบบและบังคับ ใช้อย่างเข้มงวด และการควบคุมทางเศรษฐกิจเพื่อรักษาระเบียบบสังคมและปราบปราม ผู้ต่อต้าน การควบคุมใช้ความกลัวเป็นเงื่อนไขให้ผู้คนสยบและยอมจำนนต่ออำนาจ

ของชนชั้นปกครอง ซึ่งเป็นการใช้อำนาจแบบดิบเถื่อนจากบนลงล่างที่อยู่บนเจตจำนงของชนชั้นปกครอง

ครอบงำ ในที่นี้หมายถึง การครอบงำความคิดทางการเมือง โดยเป็นแนวทางที่ชนชั้นปกครองใช้อำนาจทางอ้อมและอาศัยความยินยอมเพื่อเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ของสังคม โดยการควบคุมสถาบันที่ผลิตและเผยแพร่ความคิดความเชื่อและวัฒนธรรม อย่างสถาบันการศึกษา สื่อมวลชน และศาสนา การครอบงำมีเป้าหมายในการสร้างหลักประกันให้เกิดความยินยอมในหมู่ประชาชน และสร้างความชอบธรรมในการครองอำนาจให้แก่ชนชั้นปกครอง โดยทำให้โลกทัศน์ ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติของชนชั้นปกครองเสมือนเป็นเรื่องธรรมชาติและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

อุตสาหกรรมหรือกิจการภาพยนตร์ไทยให้ความสนใจต่อภาพยนตร์ในฐานะที่เป็นหนึ่งในกระบวนการผลิตทางเศรษฐกิจ มีเป้าหมายเพื่อผลกำไร มุ่งเน้นการบริหารจัดการเพื่อให้การดำเนินงานได้ผลกำไรที่ตั้งเป้าหมายไว้ ห่วงโซ่คุณค่าของอุตสาหกรรม ภาพยนตร์ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ขั้นตอน 1) ขั้นตอนการพัฒนา (film development) คือการสรรหาแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาบทและสร้างภาพยนตร์ 2) ขั้นตอนการผลิต แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ กระบวนการก่อนการผลิต หรือการวางแผนการผลิต (pre-production) เริ่มตั้งแต่การประชุม การคัดเลือกนักแสดง การหาสถานที่การถ่ายทำ กระบวนการผลิต (production) หรือการถ่ายทำ (3) กระบวนการหลังการผลิต (post-production) ได้แก่ ขั้นตอนการตัดต่อ หรือแต่งภาพ แสง สี เสียง เพื่อให้ภาพยนตร์ที่สำเร็จพร้อมเผยแพร่ 3) ขั้นตอนการเผยแพร่ หรือการจัดจำหน่าย (distribution) คือ การนำภาพยนตร์ที่ผลิตเสร็จส่งต่อให้กับผู้ฉายภาพยนตร์ ซึ่งอาจเป็นผู้จำหน่ายในประเทศหรือต่างประเทศ 4) ขั้นตอนการฉายภาพยนตร์ (exhibition) ที่ผ่านมานั้นการนำภาพยนตร์เข้าฉายผ่านโรงภาพยนตร์ ปัจจุบันเริ่มขยายสู่ช่องทางอื่น ๆ ทั้งทีวีดี โทรทัศน์ เทคกาลภาพยนตร์ และผ่านระบบออนไลน์สตรีมมิงต่าง ๆ 5) ขั้นตอนการบริโภค (consumption) คือ ตลาดภาพยนตร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์เพื่อสนับสนุนการขาย (promote) สร้างความสนใจแก่ผู้บริโภคและการพัฒนาการรับรู้ในสินค้าให้กับผู้บริโภครับทราบ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับความสนใจของผู้บริโภคทางหนึ่ง

กรอบการวิจัย

ผลการศึกษา

1. อิทธิพลที่มีต่อชนชั้นนำต่อการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

1.1 อิทธิพลที่มีต่อชนชั้นนำในสมัยรัชกาลที่ 5

งานสร้างภาพยนตร์ได้เริ่มขึ้นจากในวังในวังก่อนในลักษณะ

เป็นงานอดิเรกชนิดใหม่ของเจ้านายระดับสูง อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศไทยได้เริ่มขึ้นโดยฝ่ายรัฐหรือราชสำนัก ทั้งจากการชม การสร้าง และการฉายภาพยนตร์ตลอดจนการได้รื่้มกำกับใจ สนับสนุนช่วยเหลือ ร่วมมือจากบุคลากรของรัฐในลักษณะต่าง ๆ ชนชั้นนำตั้งแต่ระดับพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ให้ความสนใจต่อประติสัทธิกรรมการศิลปะภาพยนตร์ในฐานะที่เป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมอันทันสมัยในเวลานั้น ไม่ว่าจะเป็นพระเจ้านั่งยาเธอ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสาตรศุภกิจ และพลเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน (จำเริญลักษณ์ ธนะวียงน้อย, 2544) และในทศวรรษ 2460-2469 เป็นทศวรรษซึ่งกิจการอุตสาหกรรมการสร้างสรรคในประเทศไทยได้รับการวางรากฐานก่อฐานขึ้น (โดม สุวงศ์, 2555) จะเห็นว่าในยุคสมัยการเกิดขึ้นของภาพยนตร์ ประติสัทธิกรรมนี้ก็ไ้แพร่ขยายมาถึง

ประเทศไทยในระยะเวลาอันรวดเร็วผ่านมาทางชนชั้นนำของไทยที่มีโอกาสเข้าถึงก่อน ประเทศแถบตะวันตกทั้งชาวยุโรปและชาวอเมริกันต่างแพร่กระจายวัฒนธรรมการสร้างและการชมภาพยนตร์มายังประเทศแถบตะวันออก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 4 (ครองราชย์ พ.ศ. 2394-2411) เลือกรับวัฒนธรรมตะวันตกนับตั้งแต่วิชาภูมิศาสตร์ไปจนถึงการถ่ายภาพ และการท่องเที่ยวทวีปยุโรปเพื่อให้ราชสำนักเป็นตัวกลาง ในการถ่ายทอดความทันสมัยอันนำไปสู่การสร้าง ความทันสมัยในสมัยรัชกาลที่ 5 (ครองราชย์ พ.ศ. 2411-2453) กับความหลงใหลในกระบวนการโลกาภิวัตน์ของกลุ่มผู้นิยมความเป็นสากล (cosmopolitan) ในสังคมไทย กล่าวโดยสรุปได้ว่า นิยามของ โลกาภิวัตน์ในบริบทนี้เป็นกรอบมโนทัศน์ที่ใช้ศึกษาปรากฏการณ์การแพร่กระจาย และกลืนกลายทางวัฒนธรรมได้โดยไม่จำเป็นต้องอิงกับความเชื่อที่ยึดถือกัน โดยปริยายว่าโลกาภิวัตน์จะต้องเชื่อมโยงกับสถานะสมัยใหม่ ซึ่งเป็นคุณลักษณะ ที่มีภูมิฐานมาจากประวัติศาสตร์ของยุโรปและสหรัฐอเมริกา (เมาริตซิโอ เปเลจจิ, 2566)

ชนชั้นนำที่มีบทบาทในการเริ่มต้นกิจการภาพยนตร์ของไทย ได้แก่ พระเจ้าน้องยาเธอ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสาตรศุภกิจ ทรงถ่ายภาพยนตร์แล้วทรงนำออกฉายเก็บค่าดูจากประชาชนในงานประจำปี ของวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม พ.ศ. 2443 นับเป็นคนไทยที่ เป็นผู้สร้างภาพยนตร์ รายแรกของไทย และพลเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน พระโอรสในรัชกาลที่ 5 ผู้ทรงสนพระทัยในงาน ภาพยนตร์ ทรงตั้งหน่วยผลิตภาพยนตร์ของกรมรถไฟหลวงที่ทรงเป็นผู้บัญชาการ อยู่ใน พ.ศ. 2465 เรียกว่า กองภาพยนตร์เผยแผ่ข่าวกรมรถไฟหลวง ทำหน้าที่ ผลิตภาพยนตร์ข่าวและสารคดีสำหรับประชาสัมพันธ์กิจการของกรมรถไฟหลวง และชื่อเสียงของประเทศไทย (โตม สุขวางศ์, 2555) และกลุ่มทุนภาพยนตร์ไทย คือกลุ่มสำคัญในการกำหนดเนื้อหาหรือผลักดันให้เกิดสื่อภาพยนตร์ ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มทุนที่ผูกโยงกับราชสำนักในยุคแรกเริ่มของภาพยนตร์ไทย กลุ่มนักธุรกิจไทยจีน และกลุ่มทุนข้าราชการชั้นสูงที่ร่วมกับนักธุรกิจ ต่างผลักดันและสร้างสื่อภาพยนตร์ ด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2559)

1.2 อธิพลที่มีต่อชนชั้นนำในสมัยรัชกาลที่ 6

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 6

(ครองราชย์ พ.ศ. 2453-2468) ภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกนำเสนอโดยคนไทยทั้งหมดที่ได้ฉาย คือเรื่อง นางสาวสุวรรณ (The Gold of Siam หรือ Suvarna of Siam) โดยคณะของ Henry A. MacRae อดีตพนักงานบริษัทยูนิเวอร์แซลชาวอเมริกัน ถ่ายทำใน พ.ศ. 2466 และมีทีมงานคนไทยร่วมสร้างภาพยนตร์ด้วย ที่มาที่ไปของนายเฮนรีนั้นเดินทางเข้าเมืองไทยใน พ.ศ. 2465 โดยที่แรกตั้งใจจะเข้ามาถ่ายสถานที่ต่าง ๆ ของเมืองไทยเก็บไว้ก่อนจะตัดสินใจสร้างภาพยนตร์ในที่สุด คณะถ่ายทำภาพยนตร์ได้รับความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากข้าราชการกรมหลวงพลองและกรมรถไฟพลองมาแสดงและร่วมงานถ่ายทำ มีส่วนทำให้คนไทยได้เรียนรู้วิธีการสร้างภาพยนตร์มากขึ้นจนสามารถสร้างภาพยนตร์ไทยขึ้นเอง สภาพการณ์ของกิจการภาพยนตร์ไทย หลังช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ฮอลลีวูดยังคงเป็นศูนย์กลางการผลิตภาพยนตร์ของโลก ส่วนตลาดภาพยนตร์ในสยามก็เช่นเดียวกับทั่วโลกคือ เป็นการรับหรือนำเข้าภาพยนตร์จากต่างประเทศ ซึ่งกว่าครึ่งเป็นภาพยนตร์ฮอลลีวูด สยามภาพยนตร์บริษัท บริษัทผู้มีอิทธิพลในการนำเข้าและจัดจำหน่ายฉายภาพยนตร์ในสยามมาตั้งแต่สมัยต้นรัชกาลที่ 6 ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2462 (โตม สุวงศ์, 2539)

1.3 อิทธิพลที่มีต่อชนชั้นนำในสมัยรัชกาลที่ 7

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 (ครองราชย์ พ.ศ. 2468-2478) นั้น ทรงมีพระราชนิยมในการทอดพระเนตรภาพยนตร์และทรงถ่ายภาพยนตร์ด้วยพระองค์เอง สืบเนื่องจากรัชกาลที่ 5 พระบรมชนกนาถซึ่งโปรดการถ่ายรูปเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหลังจากเสด็จกลับจากประพาสทวีปยุโรปครั้งแรก พ.ศ. 2440 ทำให้บรรดาเจ้านายในราชสำนักตลอดจนขุนนางพลอยนิยมถ่ายรูปและเล่นกล้องถ่ายรูป โดยนับตั้งแต่แต่ก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์ รัชกาลที่ 7 ทรงมักนำกล้องถ่ายภาพยนตร์ขนาดเล็กติดพระหัตถ์ไปทรงบันทึกภาพตามสถานที่ต่าง ๆ เสมอ เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ทรงโปรดทอดพระเนตรภาพยนตร์เป็นประจำทุกสัปดาห์ในทุกคืนวันพุธและวันเสาร์ที่พระตำหนักที่ประทับ (โตม สุวงศ์, 2539) ใน พ.ศ. 2463 เสด็จไปทรงศึกษาวิชาทหารที่โรงเรียนเสนาธิการฝรั่งเศส เมื่อเสด็จกลับใน พ.ศ. 2467 ทรงแวะสหรัฐอเมริกาเพื่อทอดพระเนตรโรงถ่ายภาพยนตร์ที่ฮอลลีวูด และทรงคุ้นเคยกับผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์และนักแสดง เช่น Douglas Fairbanks Jr. และ Mary Pickford ภรรยาซึ่งเป็นหุ้นส่วนก่อตั้งบริษัทยูไนเต็ด อาร์ติส (United Artists) โรงถ่ายภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกาในเวลานั้น (โตม สุวงศ์, 2539)

วารสารการสื่อสารและสื่อบูรณาการ คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2567

ในระยะเริ่มแรกของภาพยนตร์พูดได้หรือภาพยนตร์เสียงในฟิล์ม ในสยาม พ.ศ. 2471 จนกระทั่งมีการฉายเป็นประจำใน พ.ศ. 2473 รัชกาลที่ 7 เสด็จทอดพระเนตรที่โรงภาพยนตร์พัฒนากร ตำบลสามแยก ในคืนวันที่ 9 12 และ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2473 และยังโปรดการถ่ายทำภาพยนตร์ด้วยพระองค์เอง ที่เรียกว่า ภาพยนตร์สมัครเล่น ใน พ.ศ. 2473 องค์การสมาคมที่ใช้ชื่อว่า Amateur Cinema League Inc. ซึ่งมีสำนักงานตั้งอยู่ที่กรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา อ้างว่าเป็นองค์กรสากลแห่งนักสร้างภาพยนตร์สมัครเล่นได้ทำหนังสือกราบบังคมทูล ขอให้ทรงเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ขององค์กร ซึ่งรัชกาลที่ 7 โปรดฯ ให้ตอบรับ เป็นสมาชิก (โตม สุวงศ์, 2539) ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งสมาคม ภาพยนตร์สมัครเล่นแห่งสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้นในปีนั้นด้วย เพื่อส่งเสริม และเป็นศูนย์รวมของนักถ่ายภาพยนตร์สมัครเล่น มีการฉายภาพยนตร์แลกเปลี่ยนกัน ในหมู่สมาชิกเป็นประจำ และทรงพระราชนิพนธ์ ทรงอำนวยการสร้าง และทรงกำกับ ภาพยนตร์ผีพระหัตถ์เรื่อง แหวนวิเศษ ด้วย (จำเริญลักษณ์ ณะวังน้อย, 2544)

โตม สุวงศ์ (2539) ยังได้อธิบายว่าพระราชนิมิตในการทอดพระเนตร และทรงถ่ายภาพยนตร์ของรัชกาลที่ 7 น่าจะสืบเนื่องมาจากการที่ทรงมี พระราชอัยยาศัยโปรดการถ่ายรูปรูปมาแต่ทรงพระเยาว์ และจากพระบรมชนกนาถ รัชกาลที่ 5 ซึ่งโปรดการถ่ายรูปรูปเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหลังจากเสด็จกลับ จากประพาสทวีปยุโรปครั้งแรก พ.ศ. 2440 ทำให้บรรดาเจ้านายในราชสำนัก ตลอดจนขุนนางลงไปถึงราษฎรพลอยนิยมถ่ายรูปและเล่นกล้องถ่ายรูปไปด้วย การทรงถ่ายภาพยนตร์สมัครเล่นเป็นการส่วนพระองค์ของรัชกาลที่ 7 นับเป็น กิจกรรมที่เอิกเกริก มีเจ้านายและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมเป็นสัดเป็นส่วน ต้องเตรียมจัดซื้อฟิล์มดิบสำหรับถ่าย การเตรียมอุปกรณ์ เตรียมสถานที่ และ เมื่อทรงถ่ายแล้วจะมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบการล้างฟิล์ม การพิมพ์ฟิล์ม การตัดต่อ ภาพยนตร์ การเขียนอักษรบรรยาย ซึ่งพระองค์จะทรงพระราชนิพนธ์ข้อความ ด้วยพระองค์เองเป็นส่วนใหญ่

2. บทบาทของชนชั้นนำต่อการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

2.1 การแสดงอำนาจเหนือกิจการภาพยนตร์

ในสมัยรัชกาลที่ 6 บทบาทของชนชั้นนำต่อกิจการภาพยนตร์ไทยนั้น ใน พ.ศ. 2453 โรงภาพยนตร์ญี่ปุ่นได้รับพระบรมราชานุญาตจากรัชกาลที่ 6 ให้ประดับ ตราแผ่นดินจึงเปลี่ยนชื่อเป็นโรงหนังญี่ปุ่นหลวง (Royal Japanese Cinematograph)

และใน พ.ศ. 2465 ได้โปรดฯ ให้เจ้าพระยารามราฆพ จัดตั้งบริษัทสยามนิรมัย ขึ้นมา (โดม สุขวงศ์, 2539) ดำเนินกิจการฉายภาพยนตร์ หุ่นส่วนสำคัญของบริษัทนี้คือ ฟัน้องตระกูลสุวดี โดยบทบาทของตระกูลสุวดีนั้นมีความร่วมมือกับราชสำนักสยาม มาโดยตลอด รวมทั้งต่อมายังร่วมมือกับชนชั้นปกครองไม่ว่าจะเป็นคณะราษฎรหรือทหาร ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (อุณาโลม จันทรจุ่มณีกุล, 2560)

ในสมัยรัชกาลที่ 7 นี้ กิจการของสยามภาพยนตร์บริษัทเริ่มประสบปัญหาขาดทุนเนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจทรุดโทรมซึ่งครอบคลุมอยู่ทั่วโลก จนกระทั่งเดือนตุลาคม พ.ศ. 2470 บริษัทได้เลิกกิจการ ทรัพย์สินต่าง ๆ โอนไปเป็นของบริษัท ภาพยนตร์พัฒนาการซึ่งเป็นหุ้นส่วนมาแต่เดิม แต่สถานการณ์ก็ยังไม่ดีขึ้นเมื่อ นายเชียว ซองฮวัน สืบญเรื่อง ผู้จัดการใหญ่ของบริษัทเสียชีวิตลงอีกในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2471 ประกอบกับตั้งแต่ พ.ศ. 2470 กิจการภาพยนตร์ของโลกเปลี่ยนจากยุคภาพยนตร์เงียบมาเป็นภาพยนตร์เสียง โปรแกรมฉายภาพยนตร์หนึ่งเรื่องน้อยลง ภาพยนตร์เงียบค่อย ๆ หายไปจากตลาด จนกระทั่ง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาก็มีฉายแต่ภาพยนตร์เสียง รัชกาลที่ 7 ทรงจัดตั้งบริษัทค้าภาพยนตร์ซึ่งดำเนินการทั้งจัดหา จัดจำหน่าย และจัดฉาย เกือบครบวงจรขาดแต่เพียงการจัดสร้างเท่านั้น นับเป็นบริษัทที่ใหญ่โตสามารถดำเนินกิจการแทบจะผูกขาดการจัดจำหน่ายและจัดฉายภาพยนตร์ทั่วพระราชอาณาจักรเช่นนี้ อาจเป็นพระบรมราโชบายของพระองค์และของรัฐบาลที่จะควบคุมกิจการภาพยนตร์ในฐานะเป็นมหรสพและสื่อสารมวลชนที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่ง (โดม สุขวงศ์, 2539)

กลุ่มนักสร้างภาพยนตร์ในยุคแรก เช่น พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ ยุคล พลโทพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอนุสรณ์มงคลการ หรือฟัน้องตระกูลสุวดี ซึ่งเคยเป็นและเกี่ยวข้องกับเจ้านายชั้นสูงล้วนเป็นผู้มีความพร้อมทางพื้นฐานเศรษฐกิจ ได้รับความสนใจส่งเสริมจากสถาบันกษัตริย์และรัฐบาล จึงไม่เคยประสบปัญหาเชิงเศรษฐกิจในการสร้างภาพยนตร์ ส่งผลให้ข้อเรียกร้องของกลุ่มผู้สร้างภาพยนตร์เน้นไปที่การมุ่งให้รัฐยอมรับภาพยนตร์เป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่งมากกว่าการเรียกร้องทางด้านสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกเชิงวิพากษ์วิจารณ์ อันเป็นการตอบโต้การถูกควบคุมครอบงำ (กอปรพงษ์ กุณพิทยะ, 2559) นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตว่าทุนด้านอุปกรณ์และระบบอุปกรณ์หรือความช่วยเหลือพิเศษซึ่งกันและกันมาจากแต่ละกลุ่มอำนาจได้แก่ รัฐ เอกชน และพระมหากษัตริย์

กล่าวคือ ข้าราชการในกรมรถไฟหลวงมีความเชี่ยวชาญและสามารถเข้าถึงทุนต่าง ๆ ได้อย่างที่ประชาชนธรรมดาไม่สามารถเข้าถึง ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลเพราะอุปกรณ์ราคาสูงมาก หรือต้องใช้ความเชี่ยวชาญพิเศษในการใช้ ข้าราชการชั้นสูงทั้งที่มีทุนและไม่มีทุนต่างใช้เส้นสายสะสางหาความอุปถัมภ์ในหน่วยงานราชการเพื่ออำนวยความสะดวกและประหยัดต้นทุน (อุณาโลม จันทรุ่งมณีกุล, 2560)

จึงสรุปได้ว่า ทุนระหว่างราชสำนัก ขุนนางบรรดาศักดิ์ และพ่อค้าชาวจีน มีความสัมพันธ์ที่ไหลเลื่อนไปมาทั้งในด้านความร่วมมือและการแข่งขัน โดยปรากฏชัดว่า พ่อค้าชาวจีนครอบครองตลาดภาพยนตร์มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 7 จนถึง พ.ศ. 2470 จนสยามภาพยนตร์บริษัทล่มสลายไป ฝ่ายราชสำนักจึงได้เข้ามามีบทบาทแทนด้วยการลงทุนมหาศาลเพื่อซื้อกิจการโรงภาพยนตร์และสร้างโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุง ทั้งนี้ น่าสังเกตว่า ในช่วงเวลานั้นเป็นในช่วงที่เศรษฐกิจโลกและของไทยถดถอย การลงทุนในอุตสาหกรรมบันเทิงที่ถูกมองว่าฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยอย่างกิจการภาพยนตร์อาจเป็นเหตุผลหนึ่งให้คณะราษฎรอ้างเรื่องปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ในเวลาต่อมา

2.2 การตรวจสอบภาพยนตร์ก่อนเข้าฉาย (เซนเซอร์)

สำหรับการตรวจตราควบคุมภาพยนตร์ก่อนนำออกฉายนั้น ภาพยนตร์ในยุคเริ่มแรกไม่ได้มีสถานะเป็นงานศิลปะหรือมิได้มีสถานะภาพเป็นสื่อมวลชนที่ทรงพลังในการรับรู้ของสังคมจนกระทั่งเกิดการสร้างภาพยนตร์เรื่อง นางสาวสุวรรณ ที่เห็นได้ชัดว่า รัฐและราชสำนักกังวลต่อพลังของสื่อภาพยนตร์ที่สามารถเผยแพร่ภาพและข้อมูลใด ๆ จึงต้องควบคุมเสีย (อุณาโลม จันทรุ่งมณีกุล, 2560) การสร้างนางสาวสุวรรณ ภาพยนตร์เรื่องแรกของไทยที่น่าแสดงโดยคนไทยนี้ เดิมทีรัชกาลที่ 6 ทรงมีพระราชดำริให้ นายเฮนรี นำเรื่องและบทภาพยนตร์ของภาพยนตร์อีกเรื่องหนึ่งถวายต่อสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการให้เสนาบดีกระทรวงต่างประเทศ ทรงตรวจแทนพระองค์ก่อน (จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย, 2544) แต่ในขณะนั้น นายเฮนรี ได้สร้างภาพยนตร์ นางสาวสุวรรณ เสร็จก่อน กรมพระกำแพงเพชร อัครโยธินจึงได้ทรงเสนอต่อ สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการให้นำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานกรรมการสำหรับตรวจรูปข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ นายเฮนรี ถ่ายประกอบภาพยนตร์ด้วยอาจเป็นที่เสื่อมเสียได้ ต่อมา นายเอลดอน อาร์ เจมส์ ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ รับหน้าที่ในการตรวจรูปในภาพยนตร์เรื่องนี้ของ นายเฮนรี ภาพยนตร์เรื่อง

นางสาวสุวรรณ นั้นต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงต่างประเทศ และก็ได้รับความร่วมมือจากกรมรถไฟหลวงและกรมมหรสพลวงด้วย เหตุการณ์นี้เป็นจุดเริ่มต้นของการให้มีการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ (censorship) เป็นภาพยนตร์เรื่องแรกถูกตรวจและตัดเนื้อหาของภาพยนตร์ นางสาวสุวรรณ ออกฉายรอบปฐมทัศน์เป็นครั้งแรกในวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2466

ส่วนการแสดงความเห็นของประชาชนที่มีต่อการการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ในยุคสมัยนั้น ฝั่งที่เห็นด้วยปรากฏในหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ของคณะพี่น้องสกุลสุวดี ฉบับวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2464 ต่อมา ฉบับวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2466 ฉบับนี้ทำเป็นบทบรรณาธิการตั้งชื่อเรื่องว่า “ภาพยนตร์ให้โทษหรือไม่” เขียนถึงโทษภัยต่าง ๆ ของภาพยนตร์โดยเฉพาะการเน้นให้เห็นว่า ภาพยนตร์ชี้ช่องทำให้เกิดอาชญากรรม และฉบับวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2466 ในหน้า 2 ตีพิมพ์รายงานข่าวต่างประเทศเรื่อง “ภาพยนตร์คือภัย” มีใจความว่าภาพยนตร์อาจเป็นเครื่องเพาะอุปนิสัยของพลเมืองให้กระด้างกระเดื่อง ภาพยนตร์ที่อาจอนุญาตให้ฉายได้เป็นปกติในกรุงนิวยอร์ก อาจจะเป็นอันตรายสำหรับชนชาวแคว้นตะวันออก ฝั่งฝ่ายเห็นแย้งก็เขียนลงในบทความ “ประเทศสยามควรมีเซ็นเซอร์หรือไม่” โดยผู้เขียน เขียนลงในหนังสือภาพยนตร์สยาม มีใจความสำคัญว่า การเซ็นเซอร์ภาพยนตร์นั้น ภาพยนตร์ที่ส่งเข้ามาฉายในสยามประเทศ เจ้าของภาพยนตร์ย่อมมีพนักงานคอยตรวจตัดอยู่แล้ว โดยมีเครื่องหมายของกองเซ็นเซอร์ประทับอยู่ที่ฟิล์มภาพยนตร์ โดยในประเทศอิสระอื่น ๆ จะไม่ตรวจตัดฟิล์มที่ส่งมาจากต่างประเทศอีก จะตรวจตัดก็แต่เฉพาะภาพยนตร์ที่ผลิตขึ้นในประเทศตนเองเท่านั้น เช่น พวกเซ็นเซอร์ในอเมริกาตรวจตัดฟิล์มแล้วส่งไปยังอังกฤษ ทางฝ่ายอังกฤษก็นำออกฉายเลยไม่ต้องตรวจซ้ำอีก ส่วนทางสิงคโปร์ พม่า และอินเดียที่มีเซ็นเซอร์คอยตรวจซ้ำอีก ก็เพราะประเทศเหล่านั้นมีฐานะเป็นเมืองขึ้นจึงเกี่ยวกับโพลิติก (การเมือง) ซึ่งไม่ประสงค์จะให้พลเมืองรู้เห็นความเป็นไปของโลกมากอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการค้าขายเนื่องด้วยภาพยนตร์ของสหรัฐอเมริกากำลังเฟื่องฟู ขณะที่ในมุมมองของลัทธิประเพณีเช่นในญี่ปุ่นจะตรวจซ้ำเฉพาะตอนที่ตัวแสดงจูกันเท่านั้น เพราะญี่ปุ่นไม่มีการแสดงความรักด้วยวิธีจูบ ผู้เขียนจึงตั้งคำถามว่า ก็แล้วทางประเทศสยามเล่า มีโพลิติก การค้าขาย และผิดลัทธิประเพณี (ในภาพยนตร์) ตรงไหนบ้าง ส่วนข้อที่ว่าภาพยนตร์มีแต่เรื่องโจรกรรม ฆาตกรรม เป็นแบบสอนให้พลเมืองเอาเยี่ยงอย่างได้นั้นจริงอยู่ แต่ก็สามารถเอาอย่างเจ้าหน้าที่ได้ เพราะทุกเรื่องก็มีเจ้าหน้าที่คอยปราบผู้ร้ายและได้ช่วยชนะเสมออยู่แล้ว ภาพยนตร์

เพียงแต่แสดงให้เห็นไหวพริบล่แหล่ของเจ้าหน้าที่ที่คอยปราบผู้ร้ายและได้ชัยชนะเสมออยู่แล้ว ภาพยนตร์เพียงแต่แสดงให้เห็นไหวพริบล่แหล่ของเจ้าหน้าที่กับผู้ร้ายเพื่อให้ดูสนุกเพลิดเพลินเท่านั้น ทำนองเดียวกับหนังสืออ่านเล่น ถ้าหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์เห็นว่า รัฐบาลควรห้ามฉายภาพยนตร์เหล่านี้เ็นจริงไม่แนะนำให้รัฐบาลไปเก็บหนังสือเหล่านั้นมาเผาเสียเล่า อย่างไรก็ตามเหตุผลเบื้องหลังการตอบโต้กันของหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์และหนังสือภาพยนตร์สยามอาจเป็นเพราะสยามราษฎร์เจ็บใจที่บริษัทสยามภาพยนตร์ห้ามไม่ให้สยามราษฎร์ตีพิมพ์เรื่องย่อหนังที่อยู่ในลิขสิทธิ์ของบริษัท และการที่ภาพยนตร์สยามออกโรงคัดค้านเพราะเกรงว่า การตรวจพิจารณาภาพยนตร์จะเป็นอุปสรรคต่อกิจการสร้างภาพยนตร์ไทยและการนำเข้าภาพยนตร์ต่างประเทศของบริษัทของตน (จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย, 2544)

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7 แม้ว่าจะยังไม่มีกฎหมายควบคุมหรือเซนเซอร์ภาพยนตร์ออกมาใช้ในสยามแต่การจัดสร้างภาพยนตร์ไทยและแม้แต่การขออนุญาตถ่ายทำภาพยนตร์ในสยามของต่างชาติก็ได้รับการตรวจตราและท้วงติงมาสม่ำเสมอ (อุณาโลม จันทรุ่งมณีกุล, 2560) ส่วนผู้สร้างภาพยนตร์ไทยคนแรก ๆ ไม่แน่ว่าจะเป็นการผิดถูกด้วยราชประเพณีหรือพระราชนิยมอย่างไรหรือไม่ จึงต่างทำหนังสือขึ้นกราบบังคมทูล เริ่มจากการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตในการจะให้ข้าราชการและอดีตข้าราชการที่ถูกดลออกจากราชการไปแล้วเข้าเป็นนักแสดงในภาพยนตร์ ซึ่งรัชกาลที่ 7 ทรงพระกรุณาพระราชทานพระบรมราชานุญาต แต่ทรงตั้งข้อแม้ว่า ห้ามมิให้ผู้นั้นใช้ราชทินนาม ให้ใช้ชื่อจริงหรือนามแฝงอย่างนามปากกา ต่อมารัชกาลที่ 7 ยังเสด็จทอดพระเนตรการถ่ายทำภาพยนตร์ โชคสองชั้น คณะผู้ถ่ายทำได้กราบบังคมทูลว่า เมื่อทำเสร็จจะนำขึ้นฉายถวายทอดพระเนตรก่อนนำออกฉายทั่วไป แต่หนังสือพิมพ์ข่าวภาพยนตร์ฉบับวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2470 ได้ลงพิมพ์ต่างไปว่า ทรงมีพระบรมราชประสงค์จะทรงทอดพระเนตรก่อนที่ผู้สร้างจะนำออกฉาย แม้ว่าจะดูเป็นเรื่องปกติของขณะนั้นที่ยังไม่มีพระราชบัญญัติภาพยนตร์ รัชกาลที่ 7 จึงได้ทรงตรวจและพระราชวินิจฉัยภาพยนตร์ด้วยพระองค์เอง ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติภาพยนตร์ออกบังคับใช้แล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2474 แต่รัชกาลที่ 7 ยังโปรดเกล้าฯ ให้นำภาพยนตร์ต่าง ๆ ขึ้นฉายถวายทอดพระเนตรก่อนเป็นปกติตามเดิม (โตม สุวงศ์, 2539) โตมสุวงศ์ แสดงความเห็นในการสัมภาษณ์เรื่องสำรวจเส้นทาง พระราชบัญญัติภาพยนตร์

พ.ศ. 2473 ว่าก่อนจะมี พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 เป็นระบบการเซ็นเซอร์เป็นไปโดยพระเจ้าแผ่นดิน พระเจ้าแผ่นดินคือกฎหมายภายใต้ระบอบราชาธิปไตย (มูลนิธินักไทย, 2550) บริษัทภาพยนตร์ไทยได้สร้างภาพยนตร์เรื่อง อำนาจมืด ขึ้น และได้นำภาพยนตร์ขึ้นถวายทอดพระเนตรก่อนออกฉาย ปรากฏว่า รัชกาลที่ 7 ทรงดำหนิว่า “การให้มีช่องคำหญิงในเมืองไทยไม่เหมาะสมไม่ต้องด้วยพระราชนิยม” (จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย, 2544) แต่ทรงมีพระเมตตาเกรงบริษัทจะขาดทุนจึงมีพระมหากรุณาธิคุณให้หลวงสุนทรอัศวราช เจ้าของหนังนำภาพยนตร์ออกฉายได้ โดยมีเงื่อนไขว่า เมื่อฉายจนได้เงินพอที่จะถอนทุนคืนได้หมดแล้วก็ให้ทำลายฟิล์มทิ้งให้สิ้นซาก แต่ยังไม่ทันได้ออกฉาย กรมตำรวจพระนครบาลเมื่อทราบว่รัชกาลที่ 7 ทรงดำหนิภาพยนตร์เรื่องนี้ก็ปรามหลวงสุนทรอัศวราชไม่ให้นำภาพยนตร์ออกฉายสู่สาธารณชน ต่อมาภาพยนตร์เรื่องกลับมาฉายในชื่อเรื่องใหม่ว่า ชะนะพาล หรือ ชนะพาล พ.ศ. 2471 ในนามบริษัทจินสยาม ทางตำรวจยอมออกใบอนุญาตให้ฉายได้ แต่ปรากฏว่า บรรดาโรงภาพยนตร์ในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่ที่เป็นของสยามภาพยนตร์บริษัทไม่กล้ารับฉาย เพราะเป็นภาพยนตร์ที่พระเจ้าอยู่หัวทรงดำหนิ ท้ายที่สุดหลวงสุนทรอัศวราชต้องนำภาพยนตร์ออกเร่เช่าโรงเล็ก ๆ ในกรุงเทพฯ และตามหัวเมือง ต้องขาดทุนเป็นอันมาก ต่อมาบริษัทภาพยนตร์ไทยได้สร้างภาพยนตร์เรื่อง เลือดแค้น หลวงสุนทรอัศวราชเกรงว่าภาพยนตร์อาจจะไม่ต้องด้วยพระราชนิยมจนเกิดปัญหาในการออกฉายอีก จึงได้นำเรื่องขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงตรวจเสียก่อนและมีพระราชดำรัสว่เป็นที่พอพระราชหฤทัย บริษัทได้ลงข่าวในหนังสือพิมพ์ว่า รัชกาลที่ 7 ทรงตรวจบทภาพยนตร์ของภาพยนตร์เรื่องนี้แล้ว และทรงพอพระราชหฤทัย (โตม สุวงศ์, 2539) แต่เกิดมีปัญหบางประการขึ้นทำให้ไม่อาจสร้างภาพยนตร์เรื่องนี้สำเร็จจนออกฉายได้ ต่อมาภาพยนตร์เรื่องนี้ได้กลับมาฉายใหม่ในนามของบริษัทสองสหาย โดย นายไควล์ จันทนบุพผา และ ม.ร.ว.อนุศักดิ์ หัสดินทร ทั้งสองทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องและบทภาพยนตร์ให้ทรงตรวจและขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยซึ่งทรงมีพระราชดำรัสว่เป็นที่เรื่องที่ซับซ้อนมากแต่ถ้าทำให้ดีก็จะสนุกไม่น้อย และทรงมีพระบรมราชานุญาตให้ทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องและบทภาพยนตร์เรื่องอื่น ๆ ที่จะทำภาพยนตร์เพื่อทอดพระเนตรและทรงมีพระบรมราชวินิจฉัย และจะพระราชทานข้อแนะนำตามพระราชวโรกาส ภาพยนตร์ เลือดแค้น ออกฉายในวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2471 แต่หลังจากนั้นก็ไม่มีปรากฏภาพยนตร์ของบริษัทสองสหายอีกเลย

แต่ ม.ร.ว.อนุศักดิ์ หัสตินทร ได้ตั้ง บริษัทหัสตินภาพยนตร์ ดำเนินธุรกิจภาพยนตร์ต่อไป

2.3 การออกกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับการตรวจสอบภาพยนตร์ก่อนเข้าฉาย ตั้งแต่ช่วงกลางของสมัยรัชกาลที่ 6 ประเทศเพื่อนบ้านของสยาม เช่น สิงคโปร์ เมียนมา และฟิลิปปินส์ ที่เริ่มมีการเซนเซอร์ภาพยนตร์เช่นกัน และมีอุบัติเหตุเกี่ยวแก่การมหรสพอยู่บ่อย ๆ โดยเฉพาะเหตุไฟไหม้ที่ลูกกลมแล้วมีคนตาย ที่สุดก็มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแต่การเล่นมหรสพ พ.ศ. 2464 พระราชบัญญัติดังกล่าวนี้เป็นแรงผลักดันอย่างหนึ่งให้ฝ่ายราชการต้องการให้สยามมีการเซนเซอร์ภาพยนตร์ ต่อมาในที่ประชุมเทศบาล พ.ศ. 2465 ได้มีความเห็นชอบว่าสมควรที่จะมีการตรวจตราควบคุมภาพยนตร์ก่อนนำออกฉายเพื่อป้องกันลัทธิชั่วร้ายซึ่งจะเป็นตัวอย่างเสียแต่ในเบื้องต้น ทางกระทรวงมหาดไทยได้รับไปดำเนินการที่จะออกเป็นกฎหมายต่อไปจนได้ร่างเป็นพระราชบัญญัติแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2467 เรียกว่า พระราชบัญญัติการมหรสพแผนกภาพยนตร์ พ.ศ. 2467 (โดม สุขวงศ์, 2539)

ผู้เรียกร้องให้รัฐบาลตราพระราชบัญญัติจำกัดอายุเด็กที่จะเข้าชมภาพยนตร์ได้ด้วยเกรงว่าเด็กจะจดจำและกระทำเลียนแบบ คำเรียกร้องดังกล่าวลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2471 ในชื่อบทความว่า “ภาพยนตร์เป็นภัยร้ายแก่เด็กเพียงใด รัฐบาลควรตราพระราชบัญญัติจำกัดอายุเด็กดูภาพยนตร์” โดยผู้เขียนนามปากกาว่า “ไตรรงค์” มีใจความว่า ภาพยนตร์เป็นครูอย่างสำคัญของเด็ก เพราะเด็กมีสติปัญญาน้อยย่อมไม่รู้จักคิดในทางชั่วด้นัก เมื่อเห็นตัวอย่างในภาพยนตร์ก็มักจะเลียนแบบ ในภาพยนตร์มักจะมีตัวโกงอยู่เสมอ ในต่างประเทศบางประเทศเขาห้ามไม่ให้เด็ก ๆ ดูภาพยนตร์ เพราะเขาเห็นว่าอาจเป็นภัยต่อเด็กในภายหน้า ถ้าประเทศจะคิดทำเช่นนั้นบ้าง ก็คงดี บทความนี้ถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการขอจำกัดอายุผู้เข้าชมภาพยนตร์เป็นครั้งแรก (จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย, 2544) สอดคล้องพระราชดำริสของรัชกาลที่ 7 ที่ทรงห่วงใยเรื่องนี้อย่างปรากฏในพระราชดำรัสเรื่อง “ว่าด้วยวิธีการใช้ความสังเกต” อันเป็นพระบรมราโชวาทซึ่งพระราชทานแก่นักเรียนลูกเสือเนื่องในวันสวนสนามลูกเสือ งานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2470 มีใจความที่เกี่ยวข้องดังนี้ “...ถ้าเราใช้ความพยายามความเพียรช่วยกันอย่างพวกอเมริกันทีในหนังสือบ้างจะเป็นประโยชน์ใหญ่ยิ่ง เราจะ

สามารถบำรุงบ้านเมืองของเราให้เท่าเขาได้เหมือนกัน ไม่มีเหตุผลอะไรที่เราจะเป็นเช่นนั้นบ้างไม่ได้ นี่คือประโยชน์ของการดูหนังให้ถูกทาง ถ้าเจ้าไปดูหนังคราวหน้า จงใช้ความสังเกตระลึกถึงข้อนี้ให้จงดี...”

กฤษฎา เกิดดี ยังให้ความเห็นไว้ในการสัมมนาเรื่องสำรวจเส้นทางพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 กับกรณีศึกษาไว้ว่า ในสหรัฐอเมริกาใช้แนวทางของอุตสาหกรรมในการนำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ แต่ของไทยช่วงที่เริ่มมีความคิดจะร่างกฎหมายภาพยนตร์ พ.ศ. 2460-2461 มาทางระบบขุนนาง กลไกการควบคุมภาพยนตร์จึงมาทางการใช้กฎหมาย (มูลนิธินั่งไทย, 2550) เจตนาที่มุ่งจะควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยของรัฐและชนชั้นนำสะท้อนให้เห็นในผ่านกฎหมายพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ที่ใช้ในการควบคุมและกำกับดูแลการผลิต การจัดจำหน่าย การฉายภาพยนตร์ ตลอดจนควบคุมสิทธิของประชาชนทั่วไปในการรับชมภาพยนตร์ มีการบังคับใช้เป็นหลักมาจนกระทั่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ประกาศใช้และยกเลิกกฎหมายฉบับเดิมกินเวลายาวนานถึง 77 ปี กฎหมายที่ร่างและประกาศใช้ตั้งแต่ในระบอบเก่าไม่ได้รับการใส่ใจแก้ไขปรับเปลี่ยน โดยการแก้ไขที่เกิดขึ้น 3 ครั้งเป็นเพียงสนองต่อการจัดการอำนาจในเชิงโครงสร้างที่มีผลให้การควบคุมกว้างขวางครอบคลุมเบ็ดเสร็จมากขึ้น (กอปพงษ์ กุณพิทยะ, 2559) นอกจากนี้ ภายในเนื้อหาของกฎหมายลูกของพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ที่ใช้ประกอบการพิจารณาภาพยนตร์ยังประกอบด้วย ระบบความเชื่อที่เป็นข้อห้ามมิให้ปรากฏในเนื้อหาภาพยนตร์อันเป็นอุดมการณ์ที่รัฐนำมาใช้เป็นกรอบกำหนดควบคุมภาพยนตร์ ความเชื่อเหล่านี้ได้ถูกสร้างและผลิตซ้ำให้มีคุณลักษณะความเป็นอุดมการณ์ โดยหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีปรากฏเป็นอุดมการณ์ข้อห้ามอย่างกว้าง ๆ ในพระราชบัญญัติภาพยนตร์ฉบับนี้ ตลอดจนพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ที่ใช้บังคับในปัจจุบัน กล่าวได้ว่า ไม่ว่ากฎหมายจะถูกร่างขึ้นและบังคับใช้ทั้งในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือประชาธิปไตย อุดมการณ์ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดียังถูกนำมาสร้างเป็นกรอบเพื่อควบคุมเนื้อหาของภาพยนตร์ และเมื่อพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ประกาศใช้โดยใช้หลักการเรื่องการจัดระบบเรตติ้งภาพยนตร์ แบ่งประเภทการอนุญาตให้ผู้ชมสามารถชมภาพยนตร์ประเภทต่าง ๆ ได้ตามเกณฑ์อายุ

3. ผลกระทบจากบทบาทของชนชั้นนำที่ทำให้เกิดการครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

3.1 ผลกระทบต่อการร่างกฎหมายและการออกกฎหมายภาพยนตร์
ผลกระทบของการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ยังคงปรากฏอยู่ในการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 กล่าวคือ แม้จะมีการใช้ระบบเรตติ้งภาพยนตร์แล้วก็ตาม ก็ยังมีภาพยนตร์ที่ถูกเซ็นเซอร์หรือห้ามฉายโดยเด็ดขาดด้วยเหตุผลขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนอยู่ โดยไม่ได้ถูกจัดให้อยู่ในระบบเรตติ้งที่รุนแรง รองลงมาคือ เรต ฉ20 หมายถึงอายุ 20 ขึ้นไปจึงจะได้รับการอนุญาตให้ชม ได้กลายเป็นว่าอุตสาหกรรมภาพยนตร์ถูกควบคุมเรื่องการฉายภาพยนตร์ ซ้ำซ้อนกันถึง 2 ระบบคือ ระบบเซ็นเซอร์ตามกฎหมายฉบับแรกและระบบเรตติ้งในกฎหมายฉบับปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของรัฐและชนชั้นนำที่ใช้เหตุผลเดิม ตั้งแต่แรกเริ่มกำเนิดภาพยนตร์ในประเทศไทยควบคุมครอบงำ มองว่าภาพยนตร์เป็นภัยอันตรายหรือลัทธิชั่วช้า แม้ว่าจะผ่านไปถึง 128 ปี นอกจากนี้ แม้ว่าตัวพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 จะดำเนินการไปบนพื้นฐานของหลักนิติรัฐที่เป็นหลักการสำคัญของอุดมการณ์ประชาธิปไตยอย่างรอบคอบรัดกุม ปัญหาจึงไม่ได้เกิดขึ้นจากความไม่เป็นประชาธิปไตยของกฎหมาย แต่การนำมาใช้พิจารณาควบคุมภาพยนตร์ในทางปฏิบัติพบว่า ปัญหาจะเกิดขึ้นระหว่างคณะกรรมการภาพยนตร์กับเจ้าของผลงานภาพยนตร์เมื่อได้รับคำสั่งให้แก้ไข ตัดทอน หรือมีคำสั่งไม่ให้ฉาย โดยแก่นสำคัญของการถกเถียงจะอยู่ที่ประเด็นเนื้อหาความเหมาะสมของภาพยนตร์ที่ถูกปิดกั้นที่คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ มักอ้างถึงหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีเป็นหลักใหญ่ใจความของการควบคุม

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ยังได้มอบหมายหน้าที่แก่คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ ดำเนินการกำหนดมาตรการเพื่อการส่งเสริมและได้ปรากฏออกมาอย่างเป็นรูปธรรม ในระเบียบคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ เรื่อง มาตรการในการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2552 ใจความหลักกล่าวถึงการที่รัฐจะให้การส่งเสริมด้วยการมอบเป็นเงินทุนให้ผู้ขอรับการส่งเสริม รัฐยังคงมีท่าทีเชื่อว่าภาพยนตร์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อผู้คนและสังคมเนื่องจากภาพยนตร์เป็นสื่อที่เข้าถึงง่าย (กอปรพงษ์ กุณฐิยะ, 2559) ยกตัวอย่างเช่น การที่รัฐระบุบุด้อยค่าในระเบียบฉบับดังกล่าวว่าภาพยนตร์สามารถส่งเสริมการเรียนรู้

ซึ่งเป็นประเด็นสืบเนื่องมาตั้งแต่ก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ที่ได้เกิดข้อถกเถียงกันมาแล้วระหว่างฝ่ายที่ต้องการให้มีการควบคุม ภาพยนตร์และฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย โดยมีประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดที่ว่าภาพยนตร์สามารถ เป็นตัวอย่างสอนการกระทำแก่ใจผู้ร้ายให้เกิดการลอกเลียนแบบการกระทำ ความ เชื่อเช่นนั้นยังคงปรากฏในกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ภาพยนตร์ในระดับที่เหมาะสมกับผู้มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ต้องไม่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้ เนื้อหาที่แสดงวิธีการก่ออาชญากรรมที่มีผลกระทบต่อสังคมอย่างรุนแรง และอาจชักจูงหรือส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ เนื้อหาที่แสดงวิธีการใช้สาร เสพติดซึ่งอาจชักจูงใจให้ผู้ชมเกิดพฤติกรรมเลียนแบบ

กรอบทิศทางเนื้อหาของภาพยนตร์ที่เข้าข่ายได้รับการส่งเสริมสนับสนุน จากรัฐนั้น รัฐยังวางกรอบไว้ว่า เนื้อหาของภาพยนตร์ต้องเป็นการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ศิลธรรม และเสริมสร้างความสามัคคี ขณะเดียวกันกรอบเนื้อหาต้องห้าม ปรากฏในภาพยนตร์ที่เป็นคู่ตรงข้าม รัฐได้กำหนดว่า ต้องไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับลัทธิหรือ คำสอนที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย ศิลธรรมอันดีหรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่อาจ ชักจูงให้ผู้ชมหลงเชื่อเท่านั้น

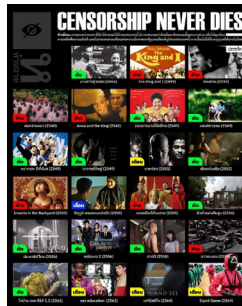
นอกจากนี้ ในร่างพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (ฉบับ ที่...) พ.ศ. ซึ่งเป็นร่างกฎหมายฉบับที่ นายสฤกษ์พงศ์ เกี่ยวข้อง สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรพรรคภูมิใจไทยกับคณะเป็นผู้เสนอ ก็ยังคงปรากฏถ้อยคำในลักษณะ ควบคุมครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ลักษณะเดิมคือ ผู้สร้างภาพยนตร์ต้อง ดำเนินการสร้างภาพยนตร์ในลักษณะที่ไม่เป็นการบ่อนทำลาย ขัดต่อความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง บ่อนทำลายสถาบันศาสนา บ่อนทำลายพระมหากษัตริย์ หรืออาจจะกระทบกระเทือนต่อความมั่นคง และ เกียรติภูมิของประเทศไทย ซึ่งจะเห็นได้ว่า ต้องอาศัยการตีความบทบัญญัติกฎหมาย อย่างกว้างและเป็นอำนาจดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า หลักการและเหตุผลในการเสนอร่างกฎหมายฉบับนี้เป็นไปเพื่อ ผ่อนคลายการปิดกั้นและการจำกัดการสร้างภาพยนตร์ไทยตามมุมมองค่านิยม และความเชื่อของไทยมากเกินไปซึ่งทำให้การประกอบธุรกิจการสร้างภาพยนตร์ ไทยไม่สามารถพัฒนาให้น่าสนใจและแข่งขันได้

3.2 ผลกระทบต่อผู้สร้างและผู้ผลิตภาพยนตร์

กรณีตัวอย่างภาพยนตร์เรื่องแรกที่ถูกห้ามฉายภายใต้การพิจารณา

ของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ภายใต้การบังคับใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 และเกิดการฟ้องคดีต่อศาลปกครองเป็นคดีแรก คือ แมลงรักในสวนหลังบ้าน (Insects in the Backyard) ท้ายที่สุดศาลปกครองได้พิพากษายกฟ้องคำร้องของผู้กำกับที่ไม่เห็นด้วยต่อคำสั่งไม่อนุญาตให้ฉายของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ และคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ ในวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2558 โดยศาลชี้ว่า หากผู้สร้างตัดฉากเพศสัมพันธ์ที่เห็นอวัยวะเพศนาน 3 วินาที ซึ่งถือเป็นสื่อลามกอนาจารผิดตามกฎหมายอาญาออก ภาพยนตร์ก็จะสามารถจัดฉายได้ในประเภท ฅ20 หรือห้ามผู้ชมที่อายุต่ำกว่า 20 ปีดู ซึ่งผู้กำกับยินยอมตามคำแนะนำของศาล ยอมตัดภาพที่ถูกตัดสินว่าลามกอนาจารออกไปเพื่อให้หนังได้ออกฉาย ภาพยนตร์ได้ออกฉายแบบจำกัดโรงเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 (หอภาพยนตร์, 2564) ท้ายที่สุดภาพยนตร์เรื่องนี้ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกภาพยนตร์ของชาติประจำ พ.ศ. 2562 กรณีของภาพยนตร์เรื่องนี้ยังมีความวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2555 มีความสำคัญว่า การสร้างภาพยนตร์เป็นการแสดงความคิดเห็นของผู้สร้างภาพยนตร์เพื่อนำเสนอความคิด ความเห็น สะท้อนปัญหาสังคมต่าง ๆ ซึ่งเป็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 45 รับรองไว้ ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผู้สร้างภาพยนตร์ใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามอำเภอใจโดยไม่มีขอบเขต ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือมาตรฐานทางศีลธรรมอันดีของสังคมโดยรวมได้ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 จึงมิได้เป็นการจำกัดเสรีภาพเกินกว่าความจำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้และกรณีตัวอย่างอีกกรณีหนึ่งคือ ภาพยนตร์ เชคสเปียร์ต้องตาย (Shakespeare Must Die) ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม โดยในภาพยนตร์มีการใช้ภาพเหตุการณ์อิงจากเหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศไทยเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ต่อมา เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2555 คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ฯ คณะที่ 3 ที่มี พล.ต.ต.เอนก สัมพลัง เป็นประธาน มีมติห้ามฉายภาพยนตร์เรื่องนี้ โดยคณะกรรมการอ้างว่าเนื้อหาในภาพยนตร์ก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีระหว่างคนในชาติ (WorkpointToday, 2024) ต่อมาใน พ.ศ. 2560 ศาลปกครองมีคำสั่งยกฟ้องผู้ร้อง เนื่องจากศาลเห็น

สอดคล้องกับดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ คณะที่ 3 ว่าเป็นการใช้ดุลพินิจที่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ร้องจึงได้อุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด จนกระทั่ง พ.ศ. 2567 ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษากลับคำพิพากษาศาลปกครองชั้นต้น ยกเลิกคำสั่งห้ามฉายภาพยนตร์เรื่องนี้ของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ และยังสั่งให้มีการจ่ายค่าเสียหาย 500,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยแก่ผู้สร้างหนัง แม้ว่าจะมีการเรียกค่าเสียหายไปเป็นเงินจำนวนกว่า 7 ล้านบาท ซึ่งเป็นค่าเสียหายจากเงินทุนสร้างภาพยนตร์ไปด้วยก็ตาม เพราะศาลเห็นว่าเงินจำนวนดังกล่าวเป็นทุนที่ต้องใช้ผลิตรายอยู่แล้ว (ประชาไท, 2567)

ภาพที่ 1 รายชื่อภาพยนตร์ที่ถูกคณะกรรมการฯ พิจารณาห้ามฉาย ถูกตัดก่อนจึงได้รับอนุญาตให้ฉายและถูกเตือนว่าไม่เหมาะสมสำหรับการฉาย (ประชาไท, 2564)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กรณีตัวอย่างภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องเป็นเพียงส่วนหนึ่งของภาพยนตร์ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่มีรากเหง้ามาจากพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ซึ่งมีแนวคิดในการควบคุมครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ภายใต้บรรทัดฐานของสังคมที่ให้ความสำคัญต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน สะท้อนผ่านการบังคับใช้กฎหมายของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ จนถึงคำสั่งของศาลปกครองและคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญ

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการยืนยันถึงความสอดคล้องสนับสนุนข้อมูลการศึกษาที่มาแต่เดิม โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมและจัดประเภทลักษณะให้เป็นหมวดหมู่เพื่อให้เกิดความชัดเจน โดยสรุปพอสังเขปได้ว่า

1. ชนชั้นนำได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากชาวตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5-7 มาตามลำดับด้วยเหตุผลเรื่องการปรับปรุงประเทศให้ศิวิไลซ์ทันสมัยและสถาบันกษัตริย์เองก็ต้องปรับตัวให้ทันสมัยผ่านการรับเอาเทคโนโลยีและประดิษฐ์กรรมใหม่ของโลกเข้ามายังประเทศ ส่งผลทางอ้อมให้พระบรมวงศานุวงศ์ชั้นเจ้านายตลอดจนขุนนางต่าง ๆ มีพระราชานิยมในการทอดพระเนตรและทรงถ่ายภาพยนตร์ตามไปด้วย รัชกาลที่ 7 ทรงสนพระราชหฤทัยในกิจการภาพยนตร์เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการที่ทรงพกกกล้องถ่ายภาพยนตร์ไปประกอบพระราชกรณียกิจต่าง ๆ อันเป็นการแสดงออกถึงสัญลักษณ์ความทันสมัยของพระองค์เอง รวมถึงการแสดงออกว่าทรงมีพระสหายเป็นชาวอเมริกันที่อยู่ในแวดวงอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยหรือให้การสนับสนุนองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์

2. ในฐานะที่ชนชั้นนำเป็นผู้เข้าถึงเทคโนโลยีก่อนและมีบทบาทเผยแพร่ความสนใจนั้นอย่างกว้างขวาง ชนชั้นนำจึงได้แสดงบทบาทกำหนดความเป็นไปของภาพยนตร์ในฐานะสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคม เนื่องจากภาพยนตร์ในยุคเริ่มต้นเป็นการเปลี่ยนจากภาพนิ่งเป็นภาพเคลื่อนไหวทำให้เกิดความรู้สึกเสมือนจริงมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ผนวกกับการเผยแพร่ภาพยนตร์ในยุคแรกเป็นการฉายภาพยนตร์ชาวสงครามของข้าอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศ ผังตะวันตกอั้นการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) ด้วยคุณลักษณะความสามารถของสื่อภาพยนตร์ในการสร้างความน่าตื่นตาตื่นใจ จึงมีอิทธิพลส่งผลให้คนดูสามารถเปลี่ยนความคิดความเชื่อทางการเมืองและศีลธรรมจึงเกรงว่าจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ภาพยนตร์ไม่ถูกมองว่าเป็นศิลปะที่ประชาชนมีโอกาสจะใช้สิทธิและเสรีภาพในการพิจารณาวิจารณ์ได้ด้วยตนเอง ชนชั้นนำในฐานะผู้ปกครองหวาดหวั่นและเกรงกลัวต่อการรับสารจากสื่อภาพยนตร์ที่มีอิทธิพลสูงและก่อให้เกิดความเลวร้ายต่อเยาวชน ผู้ที่ดูแลด้านศีลธรรมจึงต้องการผู้ที่จะมีมากลั่นกรองและขจัดความเลวร้ายในภาพยนตร์เพื่อทำให้ภาพยนตร์คงเหลือไว้แต่ความดีงามความบริสุทธิ์

เท่านั้น (Wittern-Keller, 2013) กษัตริย์และชนชั้นนำจึงแสดงบทบาทในการแสดงเป็นห่วงเป็นใยว่าประชาชนจะรู้ไม่เท่าทันภาพยนตร์ที่เป็นสื่อมวลชนชนิดหนึ่ง

3. รัฐและชนชั้นนำในช่วง พ.ศ. 2440-2479 ได้ใช้กระบวนการ

3 ประการในการควบคุมครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยคือ การแสดงอำนาจเหนือกิจการภาพยนตร์ในช่วงเวลาดังกล่าว การตรวจสอบภาพยนตร์ก่อนเข้าฉาย (เซนเซอร์) ตั้งแต่ก่อนมีกฎหมายภาพยนตร์มาจนถึงปัจจุบันที่ยังปรากฏกรณีห้ามฉายภาพยนตร์ไปจนถึงสั่งให้ตัดฉากต่าง ๆ ไม่ต่างจากเดิม และการออกกฎหมายควบคู่กับการตรวจสอบภาพยนตร์ก่อนเข้าฉาย ที่จนถึงร่างพระราชบัญญัติภาพยนตร์ที่กำลังอยู่ในกระบวนการร่างก็ยังมีลักษณะเป็นการควบคุมอุตสาหกรรมภาพยนตร์เช่นเดียวกับทุกฉบับที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการสร้างความหวาดกลัวครอบงำประชาชน ผู้สร้างภาพยนตร์ทั่วไปที่ไม่มีความตั้งใจอย่างมากที่จะสร้างภาพยนตร์ที่ก่อให้เกิดการวิพากษ์ ย่อมจะไม่เสี่ยงจะสร้างเนื้อหาที่จะกระทบต่อความมั่นคงหรือเสี่ยงต่อการกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีตามที่รัฐกำหนดไว้ ขณะที่ประชาชนก็จะได้รับชมภาพยนตร์ที่ไม่หลากหลายเหมือนในต่างประเทศโดยเฉพาะแนววิพากษ์ และฝึกให้ผู้ชมตั้งคำถามกับระบบต่าง ๆ ในสังคมและถูกจำกัดกรอบให้ชมแต่แนวนั้นเท่านั้น นอกจากนี้ประชาชนก็จะไม่เปิดรับและรู้สึกไม่ยอมรับภาพยนตร์ที่เกิดการตั้งข้อสงสัยหรือตั้งคำถามกับอำนาจทางการเมือง เพราะไม่มีโอกาสได้ชมภาพยนตร์แนวนั้นเป็นประจำอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะต่อแนวนโยบายของรัฐในการกระบวนกร่างกฎหมายเพื่อควบคุมหรือกำกับดูแลภาพยนตร์นั้น หากพิจารณาแก้ไขพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 หรือจะมีการยกร่างกฎหมายภาพยนตร์ใหม่ในอนาคต เอกชนในภาคส่วนต่าง ๆ ควรมีบทบาทและสิทธิมีเสียงเข้าเกี่ยวข้องในฐานะผู้มีส่วนได้เสียกับการกำหนดความเป็นไปของกิจการภาพยนตร์ ผ่านการร่างกฎหมายภาพยนตร์โดยเฉพาะการเสนอข้อคิดเห็นที่หลากหลาย เพื่อลดการควบคุมครอบงำดังที่กฎหมายภาพยนตร์ทุกฉบับที่แล้วมาถูกผลิตออกมาโดยมีแนวคิดการบังคับใช้กฎหมายและการออกแบบกระบวนกรายุติธรรมภายใต้การควบคุมโดยอำนาจของรัฐหรือให้รัฐเป็นศูนย์กลางของอำนาจ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตจำกัดเฉพาะ พ.ศ. 2440-2479 จึงควรศึกษาในช่วงเวลาอื่นเช่นกันว่า ชนชั้นนำมีบทบาทต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ด้วยหรือไม่อย่างไร หรือมีปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีบทบาทควบคุมครอบงำอุตสาหกรรมภาพยนตร์ด้วยหรือไม่ นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยนี้ยังเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร หากสามารถศึกษาด้วยวิธีการอื่นเพิ่มเติมได้ก็อาจค้นพบบทบาทของชนชั้นนำที่มีต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ทั้งในลักษณะของการควบคุมครอบงำและหรือในลักษณะอื่น ๆ มากขึ้นด้วย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤษดา เกิดดี. (2548). *การเซ็นเซอร์ภาพยนตร์*. โรงพิมพ์ หสน. ห้องภาพสุวรรณ.
- กอปรพงษ์ กุณทิยะ. (2559). *การวิเคราะห์การอภิปรายความเชิงวิพากษ์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ในประเทศไทย* [ปริญญาานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- เกษม ศิริสัมพันธ์. (2551). *ทฤษฎีสื่อสารมวลชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ด้าน
 สุทธาการพิมพ์.
- โดม สุขวงศ์. (2539). *พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ กับภาพยนตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 1).
 บริษัท คอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด.
- โดม สุขวงศ์. (2555). *สยามภาพยนตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). โรงพิมพ์ ลินคอล์น
 โปรโมชั่น.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2559). *ประวัติการเมืองไทยสยาม พ.ศ. 2475-2500*.
 มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย. (2544). *ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทย ตั้งแต่แรกเริ่ม
 จนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2537). ถอดรหัสโลกาภิวัตน์. มติชนสุดสัปดาห์,
 15 (743).
- ประชาไท. (2564, 13 ตุลาคม). *CENSORSHIP NEVER DIES คำเตือน:
 บางเรื่องอาจหาดูไม่ได้ในประเทศนี้*. <https://prachatai.com/journal/2021/10/95451>
- ประชาไท. (2567, 20 กุมภาพันธ์). *ศาล ปค.สูงสุดให้ฉาย‘เชคสเปียร์ต้องตาย’ กอง
 เซ็นเซอร์ต้องจ่าย 5 แสนพร้อมดอกเพราะสั่งห้ามฉาย*. <https://prachatai.com/journal/2024/02/108144>
- เมาริตซิโอ เปเลจจิ. (2566). *เจ้าชีวิต เจ้าสรรพสิ่ง* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนัก
 พิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- วัชรพล พุทธรักษา. (2557). *บทสำรวจความคิดทางการเมืองของอันโตนิโอกรีมซี*.
 สมมติ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2547). *ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวทางการใช้
 ประโยชน์เบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 11). โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน). (2564, 4 กุมภาพันธ์). *แมลงรักในสวนหลังบ้าน*.
<https://fapod.or.th/main/news/634>

- อิทธิพล วรานุศุภากุล. (2552). *ความคิดเห็นต่อการจัดระดับภาพยนตร์สำหรับประเทศไทย* [ปริญญาานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collection. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:124442
- อุณาโลม จันทร์รุ่งมนิกุล. (2560). *120 ปี อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในมิติประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคมไทย*. ศักดิ์โสฬการพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

- Sassoon, A. S. (1982). *Passive revolution and the politics of reform*. Approaches to Gramsci.
- Wittern-Keller, L. (2013). All the power of the law: governmental film censorship in the United States. In *silencing cinema: Film censorship around the world* (pp. 15-32). Palgrave Macmillan US.
- WorkpointToday. (2024, February 20). *ศาลปกครองสูงสุด พิพากษา ‘เชกสเปียร์ต้องตาย’ ชนัคคีละเมิด ยกคำสั่งแบน-ให้กองเซ็นเซอร์ชดใช้*. <https://workpointtoday.com/shakespeare-must-die/>